

FRA ZOOLOGISK MUSEUM

VIII.

Af FINN SALOMONSEN.

Østlig Lille Regnspove (*Numenius phaeopus variegatus* (Scop.))
i Siam.*(Eastern Whimbrel in Siam.)*

Lille Regnspove, der i hele det tropiske Asien er en almindelig Træk- og Vintergæst, var ikke hidtil med Sikkerhed paavist i Siam, selvom der i Literaturen findes forskellige Angivelser om, at den er iagttaget. Ingen Stykker var nedlagt, før DEIGNAN (*The Auk* **63**, 1946, p. 243) fornylig kunde meddele, at han i Maj 1937 nedlagde 4 Eksemplarer i Tha Chalaep i S.Ø. Siam. Af disse tilhørte de 3 Stykker den østlige Race *N. p. variegatus* (Scop.), mens det fjerde var en typisk *N. p. phaeopus* (L.). DEIGNAN skriver, at hverken AAGAARD eller andre Samlere tidligere har nedlagt den i Siam. Det har maa ske derfor Interesse at notere, at Zoologisk Museum besidder 3 Eksemplarer fra Siam, nemlig de følgende:

Kat. Nr. 7418, ♀ ad., Lacon 6. Aug. 1912, coll. C. J. AAGAARD

" " 7419, ♂ ad., Lacon 4. Sept. 1911, " —

" " 7420, ♀ ad., Bang Pra 7. Febr. 1913, coll. —

Nr. 7418 og 7420 er typiske *N. p. variegatus*, mens Nr. 7419 tenderer hen mod *N. p. phaeopus* men dog nærmest maa siges at tilhøre Racen *variegatus*.

Foruden DEIGNANS Foraarsfugle, har vi nu altsaa sikre Stykker fra baade Efteraar og Vinter fra Siam.

SUMMARY: DIEGNAN (*The Auk* **63**, 1946, p. 243) has recently shown that the only specimens of *Numenius phaeopus* (L.) secured in Siam were 4 individuals shot by him at Tha Chalaep in S. E. Siam in May 1937. Previously only sight-records were known. The Zool. Mus. in Copenhagen, however, possesses 3 specimens of *N. p. variegatus* (Scop.) from Siam, collected by AAGAARD and shot at Lacon in Aug. 1912 and Sept. 1911 and at Bang Pra in Febr. 1913. These specimens prove that *N. phaeopus* is both an autumn and a winter visitor to Siam.

Snespurven (*Plectrophenax nivalis* (L.)) paa Færøerne.

(*The Snow-Bunting in the Faroe Islands.*)

Spørgsmaalet om hvilke Racer de færøiske Snespurve (*Plectrophenax nivalis* (L.)) tilhører, staar stadigt aabent. I min Oversigt over de færøiske Fugle (Zool. of the Faroes, LXIV, 1935, p. 167) gik jeg ikke ind paa Sagen, da en Undersøgelse af Snespurve altid er meget tidsrøvende. Da Snespurvene imidlertid nu er blevet revideret paa Zool. Museum, benyttede jeg ogsaa Lejligheden til at se lidt nærmere paa de færøiske Stykker. Snespurven er en almindelig Vintergæst paa Færøerne, og Spørgsmaalet bliver da, om det er den typiske Race eller den islandske *P. n. insulae* Sal., der besøger Øerne. Det viste sig, at begge Formerne var Vintergæster paa Øerne. Der forefindes i Museets Samlinger en ♂ ad. fra Nolsø 18. Nov. 1923, som tilhører den typiske, skandinaviske Form, og desuden findes en længere Serie, indsamlet fra Februar til de første Aprildage, i hvilken begge Former er repræsenteret. Af gamle ♂♂ findes i denne Serie 10 Stykker, og af disse tilhører 4 Stykker den skandinaviske, 5 Stykker den islandske Race, mens et Stykke er intermediært, men i sin Farve nærmest er som de islandske. Forskellene er meget tydelige og klare. De skandinaviske Stykker har tydelig hvid Gump, gullige eller hvidlige Fjerkanter paa Oversiden (allerede temmelig slidte) og kun lidt brunt paa Brystbaand, Kropsider og Hovedet. De islandske har intet hvidt paa Gumpen, brede og mørktbrune Fjerkanter paa Oversiden og meget brunt paa Hoved, Bryst og Kropsider, samt mørk Pletning i Nakken, der helt mangler hos de typiske *nivalis* fra Færøerne. Det intermediære Stykke, der er fra Nolsø 2. April 1895, har ogsaa denne Pletning, men har hvid Gump som hos *nivalis*, mens Rygfarven er intermediær. Jeg vil tro, den hører til *insulae*, hos hvem hvidgumpede Stykker nu og da kan optræde.

Den omtalte Serie er altsaa samlet paa samme Tid af Aaret og Individerne lader sig derfor indbyrdes sammenligne. Forskellene er meget tydelige og lader ingen Tvivl mulig om Racebestemmelsen. Paa Fig. 1 er en Del af Serien afbildet, men det maa desværre siges, at Forskellene paa et saadant sort-hvidt Billede ikke er særlig markante. Man ser dog tydeligt

de lyse Fjerkanter og den hvide Gump paa Stykkerne til venstre, tilhørende Racen *nivalis*. Desuden forefindes i Museet en ♀

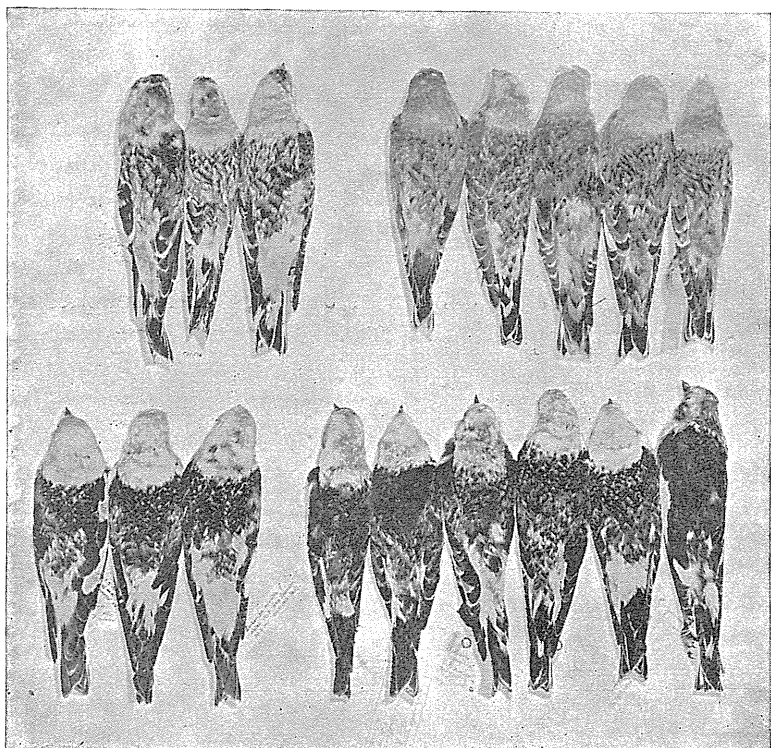

Fig. 1.

U. MÖHL-HANSEN fot.

Snespurve fra Færøerne; alle er adulte ♂♂.

Snow-Buntings from the Faroes; all are adult ♂♂.

Øverste Række færøiske Vintergæster fra omkring Marts, t. v. *P. n. nivalis* (Kat. Nr. 10633, 10632, 10642), t. h. *P. n. insulae* (Kat. Nr. 10626, 10644, 10630, 10625, 10628). Nederste Række Ynglefugle fra Midten af Maj t. v., tilhørende *P. n. nivalis* (Kat. Nr. 10641, 10638, 10636), sammenlignet med en Række *P. n. insulae* fra Island t. h. Jævnfør Kat. Nr. med Listen p. 220.

Upper row Faroese winter-visitors from about March, P. n. nivalis left, P. n. insulae right. Lower row breeding birds from the midst of May, P. n. nivalis from the Faroe Islands left, P. n. insulae from Iceland right.

samt to ♂♂ i den retarderede Dragt¹⁾, som alle er saa mørke i Fjerdragten, at de maa tilhøre *insulae*. Efter dette kan man altsaa sige, at begge Racer besøger Færøerne som Vintergæster,

¹⁾ Om Udtrykket "retarderet Dragt", se D. O. F. T. **41**, 1947, p. 138.

og forekommer i omtrent lige Tal, de islandske muligvis lidt hyppigere end de skandinaviske.

Det var nu nærliggende at spørge, om de islandske Snespurve ikke ogsaa vandrede videre om Vinteren og forekom paa de britiske Øer. Jeg har under et Ophold i Skotland og England i Sommer undersøgt Samlingerne af Snespurve i British Museum i London og Royal Scottish Museum i Edinburgh og kan oplyse følgende: Ingen Stykker er set fra selve Shetlands Øerne, hvor *insulæ* sikkert forekommer nu og da. Derimod er mange set fra Fair Isle og fra Skotland. Alle Stykker herfra tilhører den skandinaviske Form med een Undtagelse, en ♂ ad. fra Stirlingshire coast i Skotland, 18. Jan. 1871. Dette Individ har meget mørke Fjerbaser og stærkt rødbrune Fjerkanter paa Oversiden, brunlig Gump uden noget hvidt og smaa mørke Pletter i Nakken, d. v. s. den svarede i alle Henseender til en typisk *insulæ*. Stykket fandtes i Royal Scott. Mus., og med dette Stykke som Bevis kan man roligt hævde, at *P. n. insulæ* som en tilfældig Gæst optræder i Skotland. Derimod fandtes ikke et eneste Stykke af denne Race fra selve England. Desuden havde jeg Lejlighed til at foretage en flygtig Undersøgelse af Snespurvene i Colonel MEINERTZHAGENS Samling i London. Han besad en Serie fra de ydre Hebrider udfor Vestskotland, der talte nogle Stykker, som meget mindede om de islandske, selvom ingen var helt typiske, som de nævnte fra Færøerne og fra Stirlingshire.

Et andet Spørgsmaal, som jeg nu mener at kunne besvare, er hvilken Race, de faatallige færøiske Ynglefugle tilhører. Museet besidder en Serie, skudt paa Nolsø 12. Maj 1898, og som tæller 4 gamle ♂♂. Disse viser sig med deres hvide Gump og lyse Farver overalt ved første Blik at tilhøre den skandinaviske Form. Ogsaa en ♀ fra denne Dato samt en ♀ fra Nolsø 3. Juni 1924 tilhører den skandinaviske Form. Ganske vist yngler Snespurven ikke paa Nolsø, men det er vel mest sandsynligt at antage, at de Fugle, der saa sent som midt i Maj strejfer om paa Nolsø maa være færøiske Ynglefugle, da Vintergæsterne i Reglen forlader Øerne i Midten af April og kun sjældent forbliver her til Maj. Nogen afgørende Sikkerhed kan der naturligvis ikke opnaas, før Stykker fra Ynglepladserne paa Norderøerne er nedlagt, men jeg er som sagt temmelig

overbevist om, at de nævnte Nolsøstykker er færøiske Ynglefugle. Det følger heraf, at ogsaa de faatallige nordskotske Ynglefugle maa tilhøre Nominatformen, men i engelske Museer findes ingen Skind af saadanne Ynglefugle.

De paa Fig. 1 forneden afbildede Eksemplarer skal vise Forskellene mellem nævnte Serie fra Nolsø fra Maj og islandske Ynglefugle. Billedet er en Skuffelse, da Forskellene, som paa Skindene er saa tydelige at se, slet ikke kommer frem paa det sort-hvide Fotografi, hvor tilfældige Skygger virker som mørke Pletter, og hvor de brune Fjerkanter paa de islandske Stykker ser lige saa hvide ud som Sømmene paa de færøiske Ynglefugle til venstre, der er meget lysere. Man kan dog se, at de færøiske Stykker ikke er plettet i Nakken og at de har hvid Overgump, men selv dette tilsløres noget paa Fotografiet, især da nogle af Stykkerne er daarligt skindlagte.

Forøvrigt kan det nævnes, at begge Racerne ogsaa forekommer paa Island, hvor den typiske Form optræder som Vintergæst, omend i ringe Tal, rimeligvis kommende fra Grønland. Kun to Stykker i Zool. Mus. hører til denne Race, nemlig: Kat. Nr. 10759, Næsset ved Reykjavik 25. April 1906, og 10760, samme Lokalitet og Dato, begge ♂♂ ad., HØRRING coll.

Museets færøiske Materiale af Snespurve fordeler sig saaledes paa følgende Maade:

Plectrophenax nivalis insulae Sal.

Kat. Nr. 10625,	♂ ad.,	Nolsø 17. Marts 1897,	coll. P. F. PETERSEN
— 10626,	♂ ad.,	Nolsø 17. Marts 1897,	—
— 10627,	♂ ad.,	Nolsø 2. April 1895,	— (intermediær)
— 10628,	♂ ad.,	Thorshavn 3. April 1869,	coll. H. C. MÜLLER
— 10629,	♀,	Thorshavn 5. April 1871,	—
— 10630,	♂ ad.,	Thorshavn 10. Febr. 1845,	—
— 10631,	♂,	Myggenæs Foraar 1903,	coll. S. NICLASSEN (i retard. Dr.)
— 10637,	♂,	Nolsø 2. April 1895,	coll. P. F. PETERSEN (do.)
— 10644,	♂ ad.,	Nolsø 2. April 1895,	—

Plectrophenax nivalis nivalis (L.).

Kat. Nr. 10632,	♂ ad.,	Thorshavn 1. April 1869,	coll. H. C. MÜLLER
— 10633,	♂ ad.,	Thorshavn 5. April 1871,	—
— 10634,	♂ ad.,	Nolsø 18. Nov. 1923,	coll. P. F. PETERSEN
— 10635,	♀,	Nolsø 3. Juni 1924,	—
— 10636,	♂ ad.,	Nolsø 12. Maj 1898,	—
— 10638,	♂ ad.,	Nolsø 12. Maj 1898,	—
— 10639,	♀,	Nolsø 12. Maj 1898,	—
— 10640,	♂ ad.,	Nolsø 3. Febr. 1898,	—
— 10641,	♂ ad.,	Nolsø 12. Maj 1898,	—
— 10642,	♂ ad.,	Nolsø 2. April 1895,	—
— 10643,	♂ ad.,	Nolsø 12. Maj 1898,	—

SUMMARY: On the Faroe Islands both *Plectrophenax n. nivalis* and *P. n. insulae* are to be found in winter. A good series of adult ♂♂¹) collected from Febr. to the first days of April could be divided into two groups, viz: *P. n. nivalis*, visitors from Scandinavia, with pale, whitish or yellowish fringes to the feathers of upper-parts, white rump and only little brown on flanks, head and breast (4 specimens), and *P. n. insulae*, visitors from Iceland, with dark brown or buff edges to feathers, blackish rump, dark spots on nape and much brown on flanks, head, etc. (6 specimens). The breeding-birds of the Faroes appeared to belong to *P. n. nivalis*, judging from a series from May 12. Faroese winter-visitors and breeding-birds (all adult ♂♂) are shown in fig. 1, but it has to be emphasized that this black-and-white photo does not show the racial differences satisfactorily; this holds good, especially, of the breeding-birds (lower row).

After an examination of good series of snow-buntings in the Zool. Mus. in Copenhagen, British Museum in London and the Royal Scottish Museum in Edinburgh, the following can be said concerning the distribution of the two Atlantic races from Iceland southwards:

P. n. nivalis: A rare breeding-bird in the Faroes and in North Scotland, common winter-visitor in the Faroes, Fair Isle, Scotland and England; rare winter-visitor in Iceland, probably coming from Greenland.

P. n. insulae: Resident in Iceland and winter-visitor, rather common, to the Faroes. A very rare guest in Scotland (one record only, ♂ ad. Stirlingshire coast, Jan. 18, 1871, in the Royal Scottish Museum).

En ny Hjerpe (*Tetrastes bonasia* (L.)) fra Skandinavien.

(A New Hazel-Grouse from Scandinavia.)

Blandt svenske Ornithologer har det længe været kendt, at Hjerpen (*Tetrastes bonasia* (L.)) udviste en geografisk Variation i Sverige, idet de nordligere levende Populationer var lysere end de sydligere. Ingen har dog foretaget nogen indgaaende Undersøgelse, og jeg har derfor gennemgaaet det store Materiale, som findes i Naturhistoriska Museet i Göteborg og i Riksmuseet i Stockholm og som med stor Venlighed blev stillet til min Disposition af Intendent fil. d:r ORVAR NYBELIN og Greve fil. d:r NILS GYLDENSTOLPE. Desuden er undersøgt en lille Serie i Zool. Museum i København. Under en Rejse i Härjedalen Sommeren 1944 var det min Hensigt at samle en Serie fra disse Egne, hvorfra intet Materiale fandtes i svenske Museer, men desværre var Hjerpen dette Aar meget faatallig, og jeg traf kun en enkelt Fugl, en Høne med Kyllinger, som

¹) When speaking about adult males in the following, I mean males in the "normal" colour-phase with white (or only black-tipped) primary-coverts; cf. SALOMONSEN, Dansk Orn. For. Tidsskr. 41, 1947, p. 140.

ikke blev nedlagt. Undersøgelsens Hovedresultater skal senere publiceres andetsteds, her skal blot beskrives en ny Hjerpeform, som det viste sig nødvendigt at afsondre og som ikke havde noget Navn.

***Tetrastes bonasia griseonota* subsp. nov.**

Type: I Riksmuseet Stockholm, Kat. Nr. 44, ♂, Glommers-träsk ved Arvidsjaur, Lappland, Januar 1929. Vingelængde: 162 mm.

Beskrivelse: Sammenlignet med Individier fra det sydlige og mellemste Sverige (Småland—Värmland) er de gamle Hanner meget lysere paa Oversiden. Denne er rent graa uden brunt, heller ikke paa Nakke og Forryg, uden eller næsten uden mørkere Punktering eller Længdestribning. De indre Armsvingfjer er broget med rent graat og Spidserne er lyst graahvide. Skulderfjerene brunligt brogede, uden eller med meget indskrænket sorte og rødbrune Partier. Fra *T. b. sibirica* Buturlin adskilles den nye Form paa, at Oversiden er knapt saa lys, de smaa Vingedækfjer ikke saa lyst graalige og Tværbaandene paa Nakkens og Forryggens Fjer er tydeligt bredere. Forøvrigt staar *sibirica* og *griseonota* hinanden meget nær, og mange Stykker kan ikke adskilles. Ogsaa Hunnerne er lysere hos *griseonota* end hos *bonasia*, men Forskellen er ikke saa udpræget som hos Hannerne, og Materialet har ikke været saa stort.

Udbredelse: Västerbotten og Norrbotten, hele Finland og rimeligvis det nordligste Norge. I det sydlige Norrland (Jämtland, Västernorrland, etc.) er Bestanden nærmest ved *griseonota* men knapt saa udpræget, og i Mellemsverige staar Hjerpen allerede nærmest ved den mørke Type fra Småland, selvom de gennemsnitligt er lysere. I det hele danner Hjerperne i Sverige fra Syd til Nord en typisk "cline".

Bemærkninger: *Terra typica* for LINNÉS *Tetrao Bonasia* (Syst. Nat., ed. X, part I, p. 160) indskrænkes herved til Uppland, hvor LINNÉ boede og hvorfra han utvivlsomt bedst kendte Hjerpen. Det vilde være urimeligt ikke at vælge Typelokaliteten her, da LINNÉ i sin *Fauna Suecica* (1761, p. 74) giver Udbredelsen i Sverige uden nogen Indskrænkning eller Paapegning af særlige Landsdele. I saa Fald plejer man at vælge Uppsala som Typelokalitet, en Skik, jeg altsaa hermed følger.

Beskrivelsen af Hjerpen i *Fauna Suecica* giver ikke noget sikkert Holdepunkt for, hvilken Race LINNÉ har haft for Øje med sin Beskrivelse; den passer i alt væsentligt paa begge Former. Et Par Bemærkninger kan dog give Fingerpeg. Saaledes er "*alæ extra ferrugineæ maculis nigris*", d. v. s. Vingerne er rustfarvede med sorte Pletter (Ordet "*extra*" giver ingen Mening), og dette gælder først og fremmest de sydsvenske Fugle, mens de nordsvenske kun har meget lidt rødbrunt paa Vingen og kun ringe sort Pletning. Endvidere er "*dorsum cinereum punctis nigris*", d. v. s. Ryggen graa med sorte Punkter. Ryggen er ganske vist renest graa uden brun Tone hos den nordlige Form, men de sorte Punkter er meget lidt paaafaldende i Forhold til hvad der er Tilfældet hos den sydlige Race. Alt i alt ser jeg ingen Grund til ikke at vælge Uppland (Uppsala) som Typelokalitet. Man kunde for den nye Form muligvis bruge Betegnelsen *Tetrao canus* Sparrman (Museum Carlsonianum, fasc. I, Holmiae 1786, planche 16), der af SPARRMAN blev givet til et albinistisk Eksemplar, der stammede "*e Helsingia*". Grev NILS GYLDENSTOLPE har venligst i Brev oplyst mig om, at "*e Helsingia* betyder troligen landskapet Helsingland och med all säkerhet icke Helsingfors i Finland, vilken stad icke fanns när SPARRMAN beskrev *T. canus*". Helsingland ligger imidlertid Syd for de Egne, hvor *griseonota* træffes, og *T. canus* bliver derfor Synonym til *T. b. bonasia* (L.). Ogsaa *T. b. grassmanni* Zedlitz bliver et Synonym til den typiske Form, idet Variationen hos de brunere Former af Hjerpen er for stor til at skelne mellem to Former, selvom det givetvis maa indrømmes, at Hjerperne i Småland og i det sydlige Baltikum gennemsnitligt er brunere end de mellemsvenske, typiske *bonasia*.

SUMMARY: Description of *Tetrastes bonasia griseonota*, subsp. nov. Males from the northernmost Sweden and from Finland are much paler on the upper-parts than typical *T. b. bonasia* (L.) from the southern districts of Sweden. The back and rump are pure grey without any brownish tinge and without or almost without any dark dots and streaks. The inner secondaries are greyish and their tips are pale greyish white. The scapulars are paler, brownish not dark chestnut or ferruginous, and the plumage is paler throughout. The new form is very near to *T. b. sibirica* Buturlin, but is distinguished by having the upper-parts and wing-coverts not so pale greyish and by having broader dark bands on hind-neck and mantle. The ♀♀ of *griseonota* are paler than those of *bonasia*, with paler grey on the upper-parts, but the differences are not so marked as in the males.

This subspecies is distributed in northern Sweden (Västerbotten and Norrbotten) and entire Finland, no doubt also in the northernmost Norway. It meets *T. b. sibirica* in N.W. Russia. The type-locality of *Tetrao Bonasia* Linnaeus is restricted to Uppsala, Uppland.

The new subspecies has been described on a vere large material. Further particulars on the variation of the species *Tetrastes bonasia* will be published elsewhere in a near future.

MINDRE MEDDELELSER

Stor Stormsval (*Oceanodroma leucorhoa* (Vieill.)) i Grønsund.

Paa en Sejlur i Grønsund d. 15. 12. 1946 saa jeg en Stor Stormsval (*Oceanodroma leucorhoa* (Vieill.)) udfør Haarbølle Bro paa Møen. Det var Snetykning og Blæst af N.Ø. Fuglen fløj nær ved Baaden og ganske tæt hen over Bølgerne, som om den spadserede paa dem. Den blev kort efter skudt af en Havlitjæger. Det lykkedes mig at erhverve Exemplaret, som var en ♂.

K. LINNET.

Rødhovedet And (*Netta rufina* (Pall.)) ved Hyllekrog.

Paa en Tur til Hyllekrog paa Lolland d. 4. 4. 1947 sammen med C. A. BLUME og TH. FRØLICH saas i en af de smaa rørkransede Søer, der strækker sig langs Dæmningens indvendige Side, 3 Rødhovede Ænder (*Netta rufina* (Pall.)), 2 Andrikker og 1 And. Ornithologer, der samme Dag var i Nakskov Inderfjord, saa ikke den Rødhovede And der, efter hvad jeg har faaet oplyst. Da jeg d. 18. 5. atter var ved Hyllekrog sammen med mønske Ornithologer, saa vi 1 Rødhovedet And, en Andrik, der var meget sky og fløj til Havs, da vi nærmede os. Samme Dag iagttog vi Arten ved Nakskov Indrefjord.

K. LINNET.

Sortterne (*Chlidonias niger* (L.)) og Dværgmaage (*Larus minutus* (Pall.)) ved Møen.

Paa Sækkesandet ved Møen iagttog jeg i Eftermiddags- og Aftentimerne d. 6. 8. 1947 fra en Skydevold en Flok paa ca. 35 unge og gamle Moseterne (*Chlidonias niger* (L.)). De var meget rastløse, og saas snart samlede, snart kun faa Stykker sammen. Af og til satte de sig en kort Tid paa Tangen i Strand-